

Tempo, tempo! Czas i jego pojmowanie na przestrzeni dziejów

Wyżej, dalej, szybciej – pod takim hasłem od początku nowoczesności wprowadza się niemal wszystkie innowacje w branży technologicznej, a także w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym. Skutki tej strategii odczuwamy do dzisiaj: w sferze komunikacji, gdzie staliśmy się stale osiągalni, a także siedząc przed ekranem telewizora, na którego pasku informacyjnym jedna najpilniejsza wiadomość goni następną. Presję czujemy w świecie pracy, najsilniej w branży transportowej, gdzie liczy się każda minuta, a zamówienie złożone w internecie dzisiaj powinno dotrzeć do klienta na wczoraj. Zauważamy to w polityce, gdzie ton debacie nadaje zawsze najszybsza wypowiedź. Poczucie zmęczenia, często towarzyszące takiemu zagęszczeniu czasu, nie jest jednak nowe. Już dawniej tempo historii przytłaczało niektórych ludzi, podczas gdy inni się do niego dostosowywali, a nawet pozwalali się mu porwać.

Jednak przekonanie, że społeczeństwo rozwija się coraz szybciej, jest stosunkowo nowe i wiąże się ściśle z nowoczesnością. Dawniejsze pojęcia czasu były bardziej zorientowane na rytm natury lub wywodziły się z religii i przez to lepiej pasowały do wizji stabilnego porządku społecznego niż do jego dynamicznego rozwoju.

W tegorocznej edycji naszego festiwalu pragniemy zająć się podobnymi właściwościami czasu i różnymi sposobami jego postrzegania, co oznacza, że zamierzamy niejako poświęcić naszą uwagę tworzyw, z którego zrobiona jest historia. Bowiem czyż historia nie jest opowiedzianym czasem? Czas natomiast jest względny, nie tylko w fizyce, ale także w historii, nawet jeżeli można ją jednoznacznie podzielić na lata, miesiące i dni, gdyż jest ona czymś więcej niż sekwencją różnych zdarzeń. Niekiedy wydarzenia wydają się następować jedno po drugim w zawrotnym tempie, niekiedy jednak czas historyczny ciągnie się jak guma do żucia. Wszyscy „aktualni uczestnicy wydarzeń” rozgrywających się w danym regionie i w danej epoce mają przede wszystkim bardzo różne wyobrażenia na temat tego, czym jest czas, jak upływa i w jakim kierunku dla kogo płynie.

dr Andreas Braune, dyrektor programowy 2023

Notenbank Weimar, 3 listopada 2023, godz. 18:00

Uroczyste otwarcie: „Tempo – o czasie, przestrzeni i przyszłości”

główny mówca: **Rudolf Scharping, były przewodniczący SPD i minister federalny**

„Tempo, tempo” – czy to dobre motto, a nawet adekwatny opis naszych czasów? Czy rzeczywiście wszystko pędzi? W jakim kierunku? Może jednak pracujemy starannie i bez pośpiechu? Powinniśmy. Ale czy mamy na to dość czasu, w naszym świecie wysokich prędkości, kryzysów i podważania wszelkich pewników?

Jaką przyszłość przyniesie nam czas? Czy będzie ona otwarta, może nawet pełna nadziei – czy też przypisana nam już na stałe i nieuchronna? Czy istnieją jeszcze na tym świecie nieodkryte przestrzenie?

W swoim wystąpieniu Rudolf Scharping odpowie na powyższe pytania, a także poruszy kwestie czasu i przestrzeni, długoterminowych i aktualnych perspektyw oraz stojących przed nami wyzwań i różnych możliwych postaw, które można wobec nich przybrać. W spotkaniu weźmie również udział artysta kabaretowy Bernard Liebermann (Weimar Cabaret) i podzieli się z nami swoimi przemyśleniami na temat prędkości.

Notenbank Weimar, 4 listopada 2023, godz. 10:00, dyskusja

Jak długo jeszcze? Nuda i wyczekiwanie jako fenomen modernizmu (1850–1950)

W zamięcie dnia codziennego coraz częściej decydujemy się na redukcję prędkości, czyli na świadome uruchomienie procesu spowalniania: ludzie celowo przerywają pracę lub wyjeżdżają na wakacje. Łatwo przy tym zapomnieć, że istnieją osoby, które często wbrew własnej woli bywają narażone na (pozornie) bezproduktywną bezczynność lub wyczerpującą nudę – przebywając na przykład w obozach dla uchodźców lub na długotrwałym bezrobociu. Takie nowoczesne formy zawieszenia w czasie pojawiły się po raz pierwszy na początku XIX wieku: w poczekalniach dworców kolejowych i w halach emigracyjnych wielkich portów, które otwierano na przełomie XIX i XX wieku, w kolejkach, w których wystawali bezrobotni podczas wielkiego kryzysu ekonomicznego lub które ustawiały się przed sklepami spożywczymi tuż po wojnie, a także w mieszczańskich domach. Ludzie reagowali na takie sytuacje w rozmaity sposób, w zależności od płci, sytuacji społecznej czy pochodzenia etnicznego.

Należy zatem zadać sobie pytanie, jak różni mężczyźni i kobiety, członkowie mniejszości etnicznych, biedni i bogaci, czuli się w takich warunkach zawieszenia i przymusowej bezczynności, jak sobie z nimi radzili. Jakie były skutki społeczne i polityczne tych zjawisk? Czy dotyczą jeszcze naszej teraźniejszości i naszego codziennego życia? Na ten temat porozmawiają z Państwem:

- prof. dr Martina Kessel, która wyklada historię współczesną i historię płci na Uniwersytecie w Bielefeld oraz
- dr Robin Kellermann, pracownik Nexus Institut w Berlinie, autor rozprawy doktorskiej poświęconej historii architektonicznych i kulturowych aspektów oczekiwania na pociąg.

Prowadzenie : prof. dr Armin Owzar, Uniwersytet Sorbonne Nouvelle – Paris 3

Stadtmuseum Weimar, 4 listopada 2023, godz. 11:00, dyskusja

Nie dość szybko: radykalny ruch feministyczny w Europie na przełomie XIX i XX wieku

Dziewiętnasty wiek jest w Europie uważany za erę błyskawicznego postępu technicznego, gospodarczego i społecznego. Jednocześnie jednak charakteryzowała go bardzo konserwatywna koncepcja honoru i moralności, połączona z przywiązaniem do tradycyjnych wzorców zachowań, które obowiązywały we wszelkich sferach życia, także w polityce.

Wpływało to na zachowanie wszystkich grup ludności, ale przede wszystkim kobiet, które niemal nie uczestniczyły w życiu publicznym, w jego ekonomicznej, społecznej albo politycznej sferze. Od połowy XIX wieku przestało to umykać uwadze zaangażowanych osób, które rozpoczęły kampanię na rzecz równouprawnienia płci.

Im bardziej kobiety angażowały się przy tym w działalność różnych stowarzyszeń i budowanie strategicznych sojuszy, tym bardziej stawało się dla nich jasne, że ich żądania ciągle pozostają ledwie dostrzegalne, co doprowadziło do radykalnych zachowań niektórych z nich. Dotyczyło to zarówno socjalistycznych, jak i mieszczańskich ruchów feministycznych, których głównym postulatem było żądanie równych praw wyborczych i obywatelskich dla kobiet.

Radykalne wypowiedzi rozlegały się w całej Europie, a liczne aktywistki podnoszące kwestie równouprawnienia utrzymywały ze sobą aktywny, także ponadgraniczny kontakt. Osoby uczestniczące w panelu porozmawiają nie tylko na temat Weimaru, miasta, z którego wyrosły niektóre korzenie (radykalnego) ruchu kobiecego, ale dokonają także międzynarodowych porównań i zajmą się kwestią transferu myśli między Anglią, Niemcami, Polską i Austrią. W jaki sposób kobiety starały się przyspieszyć bieg wydarzeń w kwestii równouprawnienia, które było ich wspólną sprawą? Swoimi refleksjami na ten temat podzielią się z Państwem:

- dr Iwona Dadej z Centrum Studiów Polonoznawczych im. Aleksandra Brücknera na Uniwersytecie w Halle,
- prof. dr Johanna Gehmacher, rzeczniczka Centrum Badań nad Historią Kobiet i Płci przy Wydziale Studiów Historycznych i Kulturowych Uniwersytetu Wiedeńskiego,
- dr Jens Riederer, dyrektor Archiwum Miejskiego w Weimarze.

Prowadzenie:

dr Kerstin Wolff, kierowniczka działu badawczego Archiwum Niemieckiego Ruchu Kobiet w Kassel

We współpracy z Archiwum Niemieckiego Ruchu Kobiet w Kassel

Notenbank Weimar, 4 listopada 2023, godz. 12:00, dyskusja

Jaka była szybkość średniowiecza i okresu nowożytnego? O czasach przednowoczesnych, zegarach i przyspieszeniach

Samoloty i autostrady, wiadomości z całego świata, które docierają do adresatów w czasie rzeczywistym, terminy za terminami w kalendarzach – współczesność wydaje się najszybszym okresem w dziejach świata. Od kiedy niemal dwieście lat temu zbudowano pierwszą linię kolejową, wszystko stale ulega przyspieszeniu. Dawniej ludzie żyli spokojnie i bez stresu.

Takie poglądy rozpowszechniają socjolodzy, traktując przyspieszenie życia społecznego jako stały element nowoczesności. Historycy natomiast wiedzą, że nawet w zamierzczłych czasach zdarzały się w historii fazy, kiedy ludzie uważali, iż czas płynie zbyt szybko. Osoby uczestniczące w panelu opowiedzą o różnych koncepcjach czasu, jego rytmie i sposobie jego

postrzegania w średniowieczu i w okresie nowożytnym. Zadadzą sobie przy tym pytanie, co właściwie mają na myśli ludzie, kiedy mówią, że czas płynie szybciej lub wolniej. Spojrzenie na wcześniejsze okresy naszej historii uwypukli również często zbyt szybko zapomniany fakt, że „czas” rozumiany jako kalendarz, zegar, kronika, rutyna dnia codziennego, termin targu, czas modlitwy itp. był ludzkim wynalazkiem i stał się częścią struktur społecznych za sprawą regularnego użycia. Dlatego dzisiaj wydaje się kategorią „naturalną”. Na ten temat porozmawiają z Państwem:

- prof. dr Hans-Werner Goetz, były wykładowca historii średniowiecza na Uniwersytecie w Hamburgu, zainteresowany mentalnością człowieka średniowiecza,
- Joseph Kretzschmar, M.A., który w swoim przewodzie doktorskim, pisany w Bremie i Erfurcie, opisał różnorodne podejścia do „czasu” w „lokalnej strefie czasowej w Bremie od 1400 do 1600 roku”.

Wstęp i prowadzenie:

prof. dr Susanne Rau, profesor historii i kultur przestrzeni czasów nowożytnych na Uniwersytecie w Erfurcie, która jako badaczka szuka odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób podejście do czasu tworzy przestrzenie historyczne.

We współpracy z Centrum Badań nad Czasem Uniwersytetu w Erfurcie

Stadtmuseum Weimar, 4 listopada 2023, godz. 13:00, dyskusja

Czas:y kobiet. Kobiety we Francji, w Polsce i NRD między tradycją a (socjalistyczną) nowoczesnością

W dwudziestym wieku kobiety wywalczyły sobie również prawo do stanowienia o własnym czasie i współdecydowania o czasie społecznym i politycznym. Jednocześnie „czas” stał się dla nich ważnym dobrem, do którego nie wszystkim przysługiwał jednakowy dostęp.

Osoby uczestniczące w panelu porozmawiają o doświadczeniach „czasu:ów kobiet” we francuskiej demokracji oraz pod autorytarnymi rządami NRD i PRL. Będziemy dyskutować o tym, jak kwestia „czasu” wiąże się z różnymi rolami kobiety jako jednostki ludzkiej, matki, partnerki, pracownicy lub osoby politycznej.

Już teraz można powiedzieć, że kobiety we wszystkich trzech krajach opuściły w tym okresie swoje zamknięcie „wewnątrz” domu i – świadomie lub mimochodem – wydarły się z niego „na zewnątrz”, do sfer społecznych. Razem ze świadkami historii obecnymi w audytorium chcielibyśmy porozmawiać o tym, jakie to miało konsekwencje dla ich czasu prywatnego i dla czasu poświęcanego ogółowi. Które z kobiecych doświadczeń są w tych trzech krajach porównywalne, a które nie? Jak wpływa to na dzień dzisiejszy? Na ten temat porozmawiają z Państwem:

- dr Janette Friedrich, która urodziła się w Poczdamie, a filozofię studiowała w Rostowie nad Donem, nauczycielka akademicka i badaczka zatrudniona na Uniwersytecie Genewskim i Prywatnym Uniwersytecie im. Zygmunta Freuda w Wiedniu;
- PD dr Paulina Gulińska-Jurgiel z Centrum Studiów Polonoznawczych im. Aleksandra Brücknera na Uniwersytecie w Halle, profesor gościnny katedry historii Europy Wschodniej. Jej zainteresowania badawcze dotyczą transformacji demokratycznych w Polsce;
- prof. dr Silke Satyukow, profesor historii nowożytnej na Uniwersytecie w Halle, która interesuje się historią życia codziennego pod dyktaturami XX wieku.

Prowadzenie:

prof. dr Rainer Gries, kierownik Wydziału Antropologii Psychologicznej i Historycznej Prywatnego Uniwersytetu im. Zygmunta Freuda w Wiedniu

Notenbank Weimar, 4 listopada 2023, godz. 14:00, dyskusja

Najszybszy kraj na świecie? Prędkość w kulturze politycznej i w społeczeństwie USA

Jeśli w XX wieku istniał jeden kraj nadający światu tempo, to były nim Stany Zjednoczone. To tutaj ustalano standardy prędkości: filmów kina niemego, muzyki jazzowej, wyścigu do Księżycy, samochodowej linii montażowej, poruszania się po autostradach czy jumbo jetów, po tempo pracy procesorów i Twittera/X. Czy dotyczy to także sfery politycznej i społecznej oraz łączących się z nimi kontrowersji: od Nowego Ładu przez ruch praw obywatelskich po erę Trumpa? Konstytucję USA zaprojektowano z myślą o opóźnieniu rozwoju i modyfikowano jedynie 27 razy w ciągu 235 lat. Tymczasem dzisiejsza polityka USA jest bardziej spolaryzowana i szybsza niż kiedykolwiek wcześniej, co stało się „wzorcem” dla pravicowych populistów na całym świecie. Na temat tych aspektów amerykańskiego tempa życia codziennego, społecznego i politycznego oraz targających nimi sprzeczności pragną porozmawiać z Państwem:

- prof. dr Michael Dreyer, który wykłada nauki polityczne na Uniwersytecie w Jenie i ceni Sąd Najwyższy USA za jego powolność;
- dr Matthias Enders, który napisał rozprawę doktorską poświęconą amerykańskiej polityce naukowej i chciałby kiedyś podróżować z prędkością warpową;
- prof. dr Jörg Nagler, który był profesorem historii Ameryki Północnej na Uniwersytecie w Jenie i uwielbia szybką muzykę jazzową.

Stadtmuseum Weimar, 4 listopada 2023, godz. 15:00, wykład

Praca do upadłego: fordyzm w pracy przymusowej i pracy na akord w czasach narodowego socjalizmu

Na początku XX wieku produkcję przemysłową w Stanach Zjednoczonych zrewolucjonizowały tzw. tayloryzm i fordyzm. Ich charakterystyczną cechą była produkcja dóbr (konsumpcyjnych) precyzyjnie zaplanowana w czasie, oparta o zasadę podziału pracy. Zdjęcia volkswagena garbusa opuszczającego linie montażowe ukształtowały powszechne mniemanie, że ten system produkcji trafił do Niemiec dopiero po 1945 roku. Jednak już w 1920 roku pojawiło się wiele prób jego naśladowania, a po 1935 roku system nazistowski narzucił jego wdrożenie. Perfidnym punktem kulminacyjnym takiej „racjonalizacji” stał się system pracy przymusowej w obozach koncentracyjnych i poza nimi. Jego przejawem było na przykład wykorzystanie „głodu w merytokratycznym systemie wynagradzania” robotników ze Wschodu albo „zagłada przez pracę” stosowana wobec więźniów obozów koncentracyjnych.

Z wykładu dowiemy się, czym „fordyzm wojenny” różnił się od oryginalnego fordyzmu podporządkowanego konsumpcji cywilnej. Czy z „nowoczesną” produkcją fordowską można wiązać „pracę niewolniczą”? Jaki związek łączył nazistowski rasizm z merytokratycznym systemem płac, w którym wynagrodzenie zależało od indywidualnej wydajności? Rzadko poruszaną kwestię czynnika czasu w systemie gospodarki nazistowskiej przedstawi Państwu:

- prof. dr Rüdiger Hachtmann, były kierownik projektu „Stulecie fordyzmu” w Centrum Badań nad Historią Współczesną w Poczdamie i członek niezależnej komisji historyków ds. ponownej oceny historii Ministerstwa Pracy Rzeszy.

Wprowadzenie:

dr Philipp Neumann-Thein, zastępca dyrektora Fundacji Miejsc Pamięci Buchenwald i Mittelbau-Dora

Notenbank Weimar, 4 listopada 2023, godz. 16:00, dyskusja

Kto oswoił czas? O historii naszego radzenia sobie z czasem

Niemal wszystkie procesy produkcji opierają się dzisiaj na precyzyjnych terminach, harmonogramach, godzinach pracy i logistyce, która wymusza błyskawiczne tempo reakcji oraz dostawy *just-in-time*. Konieczność czekania jest uważana za nadużycie, „zmarowany” czas jest powodem do złości. Jednocześnie każdy chciałby mieć „więcej czasu”. Caroline Rothauge i Sina Steglich zajmowały się niedawno historycznymi aspektami tego paradoksu naszej codzienności. Rozmowa z nimi uświadamia, że walka o „właściwy” sposób radzenia sobie z czasem toczyła się już zawsze.

Spojrzenie wstecz na XIX i XX wiek pokazuje, jak bardzo różnorodne były pomysły na radzenie sobie z czasem i sposoby jego regulowania. „Czas” odgrywał ważną – często także niejednoznaczną – rolę we wszystkich dziedzinach życia. Był także przedmiotem nieustannych negocjacji, niezależnie od tego, czy debatowano o czasie słonecznym czy kolejowym, czasie światowym czy strefowym, narzuconych odgórnie czy elastycznych godzinach pracy, punktualności czy ospałości, koniecznym przyspieszeniu czy prawie do wypoczynku. Historyczne spojrzenie na różnorodność podejść do czynnika czasu pozwoli na podważenie niektórych uznanych za oczywiste sposobów radzenia sobie z tą pozornie tak obiektywną, bezlitosną i cyfrowo zaplanowaną kategorią naszego życia codziennego. Na ten temat porozmawiają z Państwem:

- dr Caroline Rothauge, która wyklada historię współczesną i najnowszą na uniwersytetach w Eichstätt i Hamburgu. Jej książka „Czas w Niemczech w latach 1879–1919: koncepcje, kody, konflikty” ukaże się w listopadzie 2023 r.;
- dr Sina Steglich, która wyklada historię współczesną i najnowszą na uniwersytecie w Monachium, a w swojej książce „Archiwum jako miejsce czasu. Wprowadzenie i przekazywanie temporalności historycznej w XIX wieku” (2020) opisała czas jako kategorię historyczną.

Prowadzenie: prof. dr. Dirk van Laak, profesor historii XIX–XXI wieku w Lipsku

Kommunales Kino mon ami, 4 listopada 2023, godz. 17:00, film

„Raz, dwa, trzy”

Wprowadzenie:

- dr Jens Riederer, dyrektor Archiwum Miejskiego w Weimarze, pasjonat sztuki filmowej

Stadtmuseum Weimar, 4 listopada 2023, godz. 17:00, dyskusja
Aktualizacja praw podstawowych i praw człowieka?

Po zakończeniu drugiej wojny światowej na arenie międzynarodowej zajęto się kodyfikacją praw podstawowych i praw człowieka. Podpisywano coraz to nowe deklaracje i konwencje. Formułowanie i wprowadzanie w życie konkretnych ustaw leżało jednak w gestii poszczególnych państw, które znacznie się od siebie różnią.

Gdy uwzględnimy szybkie zmiany społeczne i polityczne ostatnich dwudziestu lat, warto także zadać sobie pytanie, czy zakres praw podstawowych nadal odpowiada wyzwaniom współczesności. Czy obejmuje on najbardziej palące problemy naszych czasów, takie jak kryzys klimatyczny i wymieranie gatunków albo kryzys uchodźstwa, wypędzeń i migracji, do których dochodzi na całym świecie? Czy w wystarczającym stopniu odpowiada nowym realiom społecznym, takim jak nowe definicje płci i rodziny? Jakie prawa podstawowe przysługują nam w dobie cyfryzacji i w obliczu triumfalnego wejścia sztucznej inteligencji do naszego życia?

Tego rodzaju pytania są nie tylko przedmiotem ożywionej debaty społecznej, ale wpływają również na rozmaite inicjatywy podejmowane w ramach polityki praw podstawowych, a także na wyrażane w niej stanowiska, w Niemczech i w innych krajach Europy, na przykład we Francji. Czyżby nadszedł zatem czas na społeczną, naukową i polityczną debatę na temat pożądanego kształtu aktualizacji praw podstawowych i praw człowieka?

Notenbank Weimar, 4 listopada 2023, godz. 18:00, dyskusja
„Dobrostan czasowy” i niezależność od czasu w XXI wieku

Nie można go dotknąć, powąchać ani skosztować, a jednak dzisiaj czas jest prawdopodobnie jednym z naszych najbardziej pożądanых zasobów. W społeczeństwie indywidualistycznym pytanie o to, kto lub co decyduje o naszym czasie, ma kluczowe znaczenie i dotyka takich kwestii jak autonomia względnie zależność jednostki od innych. Jakim ułamkiem czasu dnia i życia mogę sam rozporządzać? Odpowiedź na to pytanie coraz częściej decyduje o naszym stopniu poczucia wolności i dobrostanie.

Pokazała to bardzo wyraźnie pandemia koronawirusa, która skazała tysiące ludzi na przymusową bezczynność, podczas gdy inni pracowali do wyczerpania. Wielu z nas zostało obdarowanych większą ilością czasu na przebywanie z rodziną niż chciało, a także elastycznymi godzinami pracy przy domowym biurku. Wiele z aspektów zarządzania czasem społecznym, o których mówiono już wcześniej, stało się przedmiotem debat: coraz częściej mówi się dzisiaj o czterodniowym tygodniu pracy, kontygentach i niepełnym wymiarze godzin, elastycznych godzinach pracy, urloпах sabatowych i przerwach w zatrudnieniu. Czyżby obywatelom zamożnych społeczeństw poprzewracało się w głowach? A może więcej czasu wolnego od pracy i rodziny przekłada się na większe zaangażowanie na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i polityki? Czy obywatele potrzebują jeszcze więcej czasu wolnego, żeby dbać o demokrację w swoim kraju? Na ten temat porozmawiają z Państwem:

- dr Laura Hanemann, socjolożka zatrudniona na Uniwersytecie we Frankfurcie, zajmująca się zarządzaniem czasem w świecie pracy, zwłaszcza wśród osób „samozatrudnionych”;
- prof. dr Norman Sieroka, profesor filozofii teoretycznej na Uniwersytecie w Bremie. Opowiada się za taktownym podejściem do czasu.

Prowadzenie: dr Andreas Braune, który zawsze sobie obiecuje, że już nigdy więcej nie zabierze służbowego laptopa na wakacje.

Kommunales Kino mon ami, 4 listopada 2023, godz. 20:00, film
„Biegnij Lola, biegnij”

Wprowadzenie:

- dr Jens Riederer, dyrektor Archiwum Miejskiego w Weimarze, pasjonat sztuki filmowej

Rathaus-Saal Weimar, 5 listopada 2023, godz. 11:00, wykład
„Tysiącletnia Rzesza” i „wyprzedzanie bez doganiania”: czas w niemieckich dyktaturach XX wieku

Już starożytni zadawali sobie pytanie, jak splatają się ze sobą przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. Kto zajmuje się dzisiaj historią Niemiec, potrafi wyjaśnić, jak wyglądały te powiązania w XX wieku. Były one bardzo różnorodne: demokracja weimarska opierała się bowiem na innym porządku czasowym niż III Rzesza, a ten różnił się od przesyconej patosem wizji przyszłości roztaczanej przez NRD. Z wykładu dowiemy się, w jaki sposób po upadku Republiki Weimarskiej w Niemczech „relacje temporalne” przeszłości i przyszłości zostały podporządkowane politycznym potrzebom dwóch dyktatur XX wieku. Kategoria „czasu” stała się głównym źródłem argumentów, za pomocą których legitymizowano dwa konkurencyjne porządki świata: narodowy socjalizm i komunizm. Wykład wygłosi:

- prof. dr Martin Sabrow, który w latach 2004-2021 był dyrektorem Centrum Historii Współczesnej im. Leibniza w Poczdamie i profesorem historii współczesnej na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie. Odkąd „przeszedł na emeryturę”, czas ucieka mu jeszcze szybciej niż kiedykolwiek przedtem.

Prowadzenie:

prof. dr Silke Satjukow, profesor historii nowożytnej na Uniwersytecie w Halle, która od dawna zajmuje się historią dyktatur XX wieku.

Notenbank Weimar, 5 listopada 2023, godz. 12:00, dyskusja
Zalew wiadomości – od prasy codziennej po Twitter/X

Historia mediów jest historią przyspieszenia. Związek z czasem często pojawia się w tytułach gazet i czasopism. W dobie rozkwitu prasy codziennej, tj. przed pojawieniem się radia i telewizji, gazety na bieżąco dostarczały czytelnikom informacji o najnowszych wydarzeniach, drukując dwa, a czasem nawet trzy wydania dziennie. „Najnowsze Wiadomości Berlińskie” (*Berliner Neueste Nachrichten*, wyd. 1881–1919) już w nagłówku obiecywały największą możliwą aktualność.

Era Internetu wywindowała ten trend na nowy poziom. O ile dawniej często można było usłyszeć powiedzenie, że „nic nie jest tak stare jak wczorajsza gazeta”, o tyle teraz nowe wiadomości publikuje się, retweetuje i komentuje w czasie rzeczywistym. Wiele osób ma poczucie, że dosłownie tonie w zalewie informacji. Jednocześnie znika przy tym bariera między twórcami i użytkownikami mediów, gdyż coraz więcej wiadomości powstaje w sieciach społecznościowych. Jak będzie to wyglądało w przyszłości? Co to oznacza dla społeczeństwa? Z perspektywy teoretycznej i praktycznej problem ten naświetlą:

- Helmut Broeg, redaktor działu „Nauka” w tygodniku Stern;
- Gerlinde Sommer, redaktorka naczelna dziennika Thüringische Landeszeitung;

- prof. dr Rudolf Stöber, profesor nauk o komunikowaniu się na Uniwersytecie w Bambergu.

Prowadzenie:

dr Christian Pantle, redaktor naczelny magazynu historycznego G/GESCHICHTE / Augsburg

Rathaus-Saal Weimar, 5 listopada 2023, godz. 13:00, rozmowa

Zawrotne tempo transformacji: obawy, radość, szkoła życia, pośpiech i oczekiwanie podczas przemian systemowych na przełomie lat 1989/90 („Przy kawie o...”)

Proces jednoczenia się Niemiec przyniósł ludziom wiele wstrząsów. Ten czas często bywa postrzegany jako okres wielkiego przyspieszenia. Z dnia na dzień do życia wielu jednostek wkroczyły nowy model społeczeństwa, system ekonomiczny i prawny, porządek edukacji oraz nowe organizacje i procedury polityczne. Dla wielu osób był to jednak przede wszystkim okres szybkiej transformacji życia zawodowego, pełen niepokoju, łapania okazji, a także – zbyt często – wyczekiwania na pojawienie się nowych perspektyw, gdy nagle dotknęło je bezrobocie.

Wydarzenia następowały bardzo szybko po sobie, a ich równoczesność wymagała natężenia uwagi. W rezultacie niektóre rzeczy umknęły z pola widzenia lub zostały zapomniane. Format „przy kawie o...” zaprasza wszystkich zainteresowanych do podzielenia się wspomnieniami, do przypomnienia o zapomnianych wyzwaniach, problemach z czasem, lękach przed utratą czasu i wykorzystanych okazjach. Jak przeżyliśmy czas szybkiej transformacji? Z czym wiązały się nasze nadzieje? Co utraciliśmy?

Proszę przyjść i opowiedzieć nam o swoich doświadczeniach, wrażeniach i wspomnieniach albo pokazać małe przedmioty, pamiątki lub zdjęcia i podzielić się ich historiami.

Prowadzenie:

- dr Agnès Arp, koordynatorka Centrum Badań nad Historią Oralną na Uniwersytecie w Erfurcie,
- Kristin Wenzel, plastyczka i kuratorka, szczególnie zainteresowana konsekwencjami transformacji po 1989 roku, mieszka w Bukareszcie.

Rathaus-Saal Weimar, 5 listopada 2023, godz. 15:00, dyskusja

Zawrotne tempo transformacji: obawy, radość, szkoła życia, pośpiech i oczekiwanie podczas przemian systemowych na przełomie lat 1989/90

Po rozmowie „przy kawie”, która odbędzie się o godz. 13:00, zapraszamy na dyskusję. W panelu wezmą udział naukowcy, którzy w swoich badaniach zajmują się przemianami systemowymi przełomu lat 1989/90. W ten sposób poszerzymy naszą wiedzę, porównując wydarzenia w nowych landach z warunkami panującymi w innych krajach byłego „bloku wschodniego”. Jakie wystąpiły między nimi podobieństwa, kiedy wszyscy nagle i bardzo pilnie musieli dostosować się do wymogów gospodarki rynkowej? Czy istniały jakieś różnice, kiedy można było samodzielnie nadawać kształt transformacjom, bez wsparcia płynącego ze starych landów? Kogo zaskoczyły te zmiany, kto wykorzystał szansę? W jaki sposób błyskawiczne przemiany wpłynęły na kulturę polityczną i kształt młodej demokracji w byłych krajach socjalistycznych? Porozmawiają o tym z Państwem:

- dr Agnès Arp, która prowadziła badania nad doświadczeniami czasu przemian ustrojowych w nowych krajach związkowych i w Europie,

- prof. dr Valeska Bopp-Filimonov (zaproszona), która wykłada filologię romańską na Uniwersytecie w Jenie, zajmując się m.in. transformacją polityczną i kulturą pamięci Rumunii,
- prof. dr Kornelia Kończal, która zajmuje się edukacją historyczną i bada kulturę historii i pamięci w Polsce.

Prowadzenie:

dr Justus H. Ulbricht, historyk i germanista, który mimo osiągnięcia wieku emerytalnego pielęgnuje w sobie demokratyczne przemiany do dzisiaj

Kommunales Kino mon ami, 5 listopada 2023, godz. 15:00, film
„Przypadek”

Wprowadzenie:

- Bernd Karwen, który od 1999 roku pracuje w Instytucie Polskim w Lipsku. Odpowiada tam za dział edukacji literackiej, politycznej i historycznej

Notenbank Weimar, 5 listopada 2023, godz. 16:00, dyskusja

Różne czasy – pojęcia czasu w kulturach pozaeuropejskich: przykład Indii i Chin

Na przestrzeni lat dzielących wczesną nowożytność od nowoczesności w Europie wykształciło się bardzo linearne i coraz bardziej laickie rozumienie czasu. Ważną rolę odgrywała przy tym kategoria „postępu”. Równie istotna była również standaryzacja połączona z naukowym pomiarem czasu. Kiedy stykamy się z innymi kulturami, dostrzegamy jednak, że istnieją także inne podejścia: bardzo tradycyjne lub religijne, cykliczne, a także naturalne koncepcje czasu, jak te, które były powszechnie stosowane w przednowoczesnej Europie.

Uczestnicy panelu wyjrzą poza krańce Europy, kierując uważne spojrzenie ku regionowi azjatyckiemu. Przyjrzymy się wielkim i ważnym historycznym imperiom Indii i Chin. Zaproszeni eksperci pomogą nam w zagłębieniu się w ich wczesną historię, kiedy azjatyckie imperia miały niewielki kontakt z Europą i kiedy kształtowało się ich własne rozumienie czasu. Do jakiej wymiany myśli i jakich konfliktów dochodziło podczas zacieśniania się kontaktów z Europą, które pod wpływem kolonializmu stawały się coraz bardziej jednostronne? Czy różnice kulturowe, społeczne i polityczne między naszym kontynentem a dwoma azjatyckimi supermocarstwami da się dzisiaj nadal sprowadzić do różnych koncepcji czasu? Porozmawiają o tym z Państwem:

- prof. dr Patrick Eisenlohr, profesor wiedzy o społeczeństwie i kulturze współczesnych Indii, religio- i medioznawca, który bada relacje wymiany kulturowej w regionie Oceanu Indyjskiego,
- prof. dr Axel Schneider, profesor nowoczesnej sinologii na Uniwersytecie w Getyndze, badający kulturowe i społeczne konsekwencje kontaktu Chin z europejską nowoczesnością.

Prowadzenie:

dr Andreas Braune, który dotychczas miał okazję poznać i docenić Indie oraz Chiny jedynie pod względem kulinarnym.

Stadtmuseum Weimar, 5 listopada 2023, godz. 16:00, dyskusja

Jutro już nic nie warto: hiperinflacja 1923 roku

Niemal żadne wydarzenie ze współczesnej historii gospodarczej Niemiec nie odcisnęło takiego piętna na zbiorowej pamięci Niemców jak hiperinflacja z 1923 roku. Opowieści o tym, jak to prababcia lub pradziadek pędzili do sklepu po wypłaceniu pensji, aby od razu wydać zarobione miliony lub miliardy na zakup najbardziej potrzebnej żywności, zanim pieniądze następnego dnia staną się bezwartościowe, wciąż są częścią tutejszej pamięci rodzinnej. Ani przedtem, ani potem dewaluacja pieniądza w Niemczech nie przebiegała w tak zawrotnym tempie.

Co jednak było przyczyną tego zjawiska? Jakie były jego skutki? Kim byli wygrani, a kim przegrani? Czy inflacja rzeczywiście stała się gwoździem do trumny młodej demokracji i pogrążyła większość obywateli w ubóstwie? Jak to możliwe, że skończyła się tak nagle? Osoby uczestniczące w panelu odpowiedzą na te pytania, a także porozmawiają o długoterminowych skutkach odczuwalnych do dzisiaj. Czyżby od tego czasu Niemcy nabrali irracjonalnego stosunku do inflacji i deflacji? Jakie są inne znane przykłady hiperinflacji? Jak groźna jest inflacja, którą odczuwamy w Europie od 2022 r.? Czy dzisiaj jesteśmy w stanie lepiej radzić sobie z takimi wyzwaniami niż sto lat temu? Porozmawiają o tym z Państwem:

- prof. dr Oliver Holtemüller, wiceprezes Instytutu Badań Ekonomicznych im. Leibniza w Halle, który zajmuje się naukowo różnymi aspektami polityki pieniężnej i gospodarczej;
- prof. dr Heike Knortz, która wyklada historię gospodarczą w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Karlsruhe.

Prowadzenie: Tobias Barth, redaktor rozgłośni MDR Kultur

We współpracy ze stowarzyszeniem Republika Weimarska e.V., które zaprasza do Domu Republiki Weimarskiej na wystawę czasową „Trauma 1923 roku: Niemiecka hiperinflacja sprzed stu lat”.

Rathaus-Saal Weimar, 5 listopada 2023, godz. 17:00, dyskusja

O okrągłych stołach, radach i innych formach demokratycznej samoorganizacji czasów rewolucji

Niekiedy świat wydaje się rozpadać na kawałki. Wszystko zmienia się z zapierającą dech w piersiach szybkością, nic nie jest takie jak było. Szczególnie w takich niespokojnych czasach politycy powinni potrafić działać szybko i skutecznie, aby zapewnić obywateli (udawać przed nimi?), że kontrolują wszechobecne przeobrażenia. Co dzieje się jednak, kiedy politycy tego nie potrafią? Jeśli robią wrażenie sparaliżowanych i niezdolnych do stawiania czoła zmianom społecznym lub niechętnych temu wysiłkowi? Wtedy rewolucja społeczna przeradza się w rewolucję polityczną.

W historii można znaleźć przykłady wielu innowacyjnych i kreatywnych reakcji na takie sytuacje. Co zrobić, żeby nowo utworzony parlament zaczął działać? Które organy państwowe mogą być gwarancją porządku publicznego, gdy nagle ustąpi rząd? Jak zorganizować transformację systemu w państwie, które stało się niemal bezwolne? A może dobrym rozwiązaniem byłyby „rady obywatelskie”?

Ludzie i społeczeństwa wydają się dysponować nieograniczoną wyobraźnią, zwłaszcza w potrzebie. Uczestnicy panelu porozmawiają z Państwem o tym, w jaki sposób w takich

niespokojnych czasach pojawiają się innowacje polityczne, z jakich źródeł czerpią, jakim przemianom ulegają w konfrontacji z „rzeczywistością”, jak w perspektywie historycznej ocenia się ich skuteczność oraz gdzie dziś potrzeba nowych form politycznego działania. W panelu wezmą udział:

- dr Hanna Delf von Wolzogen, redaktorka zbioru listów Gustava Landauera z lat 1899–1919;
- dr Veronika Helfert, pracownik naukowy na wydziale Gender Studies/Department of History Uniwersytetu Środkowoeuropejskiego w Wiedniu;
- Maria Schultz, członek zarządu miejsca pamięci Lindenstraße, kuratorka niedawno otwartej wystawy o kobietach w Poczdamie w czasach pokojowej rewolucji.

Prowadzenie: dr Markus Lang, Stowarzyszenie na rzecz Badania Historii Demokracji z Weimaru

We współpracy ze Stowarzyszeniem na rzecz Badania Historii Demokracji e.V.

Kino Miejskie mon ami, 5 listopada 2023, godz. 18:00, film
„Dzisiejsze czasy”

Pianista, który na żywo akompaniuje filmom z epoki kina niemego, Richard Siedhoff, mieszka w Weimarze, a w 2020 roku został wyróżniony nagrodą German Silent Film Award.

Notenbank Weimar, 5 listopada 2023, godz. 18:00, ceremonia parzenia herbaty
Tempo – Tempo – Teampo

Czas i jego percepcja odgrywają ważną rolę także w kulturze parzenia herbaty. Weźmy na przykład niezwykle aromatyczne herbaty z rodziny *wulong*: tutaj sekundy decydują o tym, czy otrzymamy niebiańską rozkosz czy nieznośną gorycz. Szczególnie dla takich herbat rozwinęła się sztuka *gongfu*, którą w Europie nazywamy „ceremonią parzenia herbaty”. Ten rytuał wnosi spokój, rozluźnienie i spowolnienie tam, gdzie panuje pośpiech, nie zanedbując przy tym potrzeb podniebienia.

W przygotowaniach do „ceremonii parzenia herbaty” można także uwzględnić porę roku, określoną datę lub wiek człowieka.

Ceremonia *gongfu* jest ucztą dla zmysłów, czymś wyjątkowym, a jednocześnie częścią życia codziennego. Podobnie jak czas i prędkość stwarza okazję do refleksji albo po prostu do powolnego oddawania się przyjemności. Na pewno zaś wywoła nowe doznania.

- Gospodarz *gongfu*, Wieland Schulz (Lipsk), jest sinologiem, lekarzem i entuzjastą picia herbaty. Od ponad dziesięciu lat zaprasza na różne ceremonie jej parzenia. Pod jego kierunkiem można dostarczyć umysłowi i zmysłom nowych doznań, a także zagłębić się w medytacji i ćwiczyć uważność przy filiżance tego aromatycznego napoju.

Zgłoszenia prosimy przesyłać na adres: konfuzius@ki-erfurt.de

We współpracy z Instytutem Konfucjusza w Erfurcie

Dni historii

Wraz z innymi weimarskimi instytucjami, które zajmują się edukacją historyczną, po raz kolejny zapraszamy w tym roku na „Dni Historii”. Wszyscy nasi partnerzy otworzą szeroko drzwi, aby zaprezentować zainteresowanej publiczności różnorakie historie ukryte za

fasadami (i nie tylko) swoich siedzib. Serdecznie zapraszamy do podróży w przeszłość i do ujrzenia dobrze znanych miejsc w nowym świetle!

Gedenkstätte Topf & Söhne, 2 listopada 2023, godz. 19:00, prezentacja książki i dyskusja
„Młodość w płomieniach” – młoda dziewczyna w getcie warszawskim: opór i walka o przetrwanie

Gościem honorowym prezentacji będzie autorka wspomnień, Aliza Vitis-Shomron, a towarzyszyć jej będą dzieci: Iris, Asa i Hanan. Fragmenty książki przeczyta Franka Günther. Oprawę muzyczną zapewni wnuk Alizy, Omri Vitis, przy akompaniamencie berlińskiego wiolonczelisty Tobiasa Unterberga.

Urodzona w Warszawie w 1928 roku Aliza Vitis-Shomron straciła w czasie okupacji hitlerowskiej prawie całą rodzinę. Nadzieję na przetrwanie czerpała z żydowskiego ruchu młodzieżowego Haszomer Hacair. Chociaż była zbyt młoda, by czynnie uczestniczyć w walce zbrojnej, była na tyle dorosła, aby dokumentować swoje doświadczenia. Na skrawkach papieru opisywała, jak jej rodzina i przyjaciele walczą o przetrwanie w getcie warszawskim. „Młodość w płomieniach” opowiada o Zagładzie z perspektywy młodej dziewczyny zaangażowanej w pracę podziemnej organizacji, a następnie młodej kobiety, która ucieka z obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen, zostaje uwolniona z „pociągu, który utknął w szczerym polu” w pobliżu miejscowości Farsleben, a po zakończeniu wojny odważa się rozpocząć nowe życie w Izraelu. Przekazywanie tej historii potomnym było, jest i zawsze będzie jej przesłaniem.

W wydarzeniu wezmą udział: Aliza Vitis-Shomron (Izrael), dr Stephan Stach (Lipsk), Omri Vitis (Izrael)

Prowadzenie: Petra Sawadogo (Erfurt)

Prosimy o zgłoszenia na adres: fsj.topfundsoehne@erfurt.de

Wydarzenie w języku niemieckim i hebrajskim, tłumaczenie: dr Josef Peter Jeschke (Halle)

We współpracy z Miejscem Pamięci Topf & Söhne

Nietzsche-Archiv Weimar, 4 listopada 2023, godz. 11:00, zwiedzanie

Nietzsche w epoce przyspieszenia

Czas to pieniądz, przynajmniej od czasu, kiedy kapitalizm pobudza mieszczan z całego świata do wynajdywania coraz to nowych produktów i rynków. Wydaje się przy tym, że zarówno produktów, jak i rynków jest za mało, a to wymusza pośpiech. „Choroba niegodnego pośpiechu” została poddana szczególnie krytycznej ocenie przez Fryderyka Nietzschego. Jego zdaniem wiele osób owładniętych tą chorobą trapi lęk przed opamiętaniem. Po latach zapalanej, niemal gorączkowej pracy pisarskiej i filozoficznej załamanie psychiczne zmusiło go do szukania wytchnienia w willi Silberblick w Weimarze. W czasie zwiedzania jego archiwum będzie można zapoznać się zarówno z dynamicznym zamiłowaniem do innowacji, jak i z krytyką przyspieszenia w myśli tego niemieckiego filozofa.

Zwiedzanie Archiwum Nietzschego pod kierunkiem prof. dr. Helmuta Heita

We współpracy z Fundacją Klasyki Weimarskiej

Pomnik Goethego i Schillera Weimar, 4 listopada 2023, godz. 12:00, spacer
Śladami nazistowskiej pracy przymusowej w Weimarze

Praca przymusowa w czasach narodowego socjalizmu była zbrodnią praktykowaną na masową skalę i na oczach wszystkich – także w Weimarze. Uczestnicy spaceru zapoznają się z konkretnymi biografiami i poznają opowieści związane z pracą przymusową, która wykonywana była w centrum naszego miasta. Kim byli ludzie pracujący niewolniczo w Weimarze? Gdzie ich zatrudniano? Kto czerpał korzyści z ich pracy?

Prowadzenie: dr Daniel Logemann, stała oferta Muzeum Pracy Przymusowej w Czasach Narodowego Socjalizmu

We współpracy z Fundacją Miejsc Pamięci Buchenwald i Mittelbau-Dora

Bürgerhaus Ulla, 4 listopada 2023, godz. 15:00, wydarzenie
Mała podróż kapsułą czasu UNO

Wioski Ulla, Nohra i Obergrunstedt oraz ich okolice leżą na zachód od Weimaru. UNO to nie tylko obszar przemysłowy nazwany skrótem od nazw tych miejscowości, ale także park krajobrazowy oraz po prostu teren, na którym można odkryć rozmaite większe i mniejsze obiekty historyczne, które powstały w okresie sięgającym kilka stuleci wstecz po współczesność. Wszystkich zainteresowanych zapraszamy w wyimaginowaną podróż kapsułą czasu po tych miejscach i stuleciach.

15:00: Historia obrazów tych miejscowości i ich okolic, wykład prof. dr. Albrechta von Massowa, Bürgerhaus Ulla

16:00: Zwiedzanie kościoła i placu przykościelnego w Ulla z Andreasem Methfesselem oraz zwiedzanie wystawy poświęconej dawnemu lotnisku w Nohra

17:30: Muzyczny finał z Franziską Schuhmann (Uniwersytet Muzyczny im. Franciszka Liszta w Weimarze) i poczęstunkiem w Bürgerhaus Ulla

We współpracy z Fundacją Parku Krajobrazowego Nohra

Bauhaus-Universität Weimar, 4 listopada 2023, godz. 15:00, rozmowa („Przy kawie o...”)

Bauhaus East: Opowieści z historii szkolnictwa wyższego – kobiety w NRD

W 1996 roku jedna z weimarskich uczelni wyższych przybrała nową nazwę, nawiązując do tradycji Bauhausu z lat 1919 do 1925. W rezultacie bezpośrednia instytucjonalna poprzedniczka Uniwersytetu Bauhausu, Wyższa Szkoła Architektury i Budownictwa (Hochschule für Architektur und Bauwesen, HAB), zaczęła stopniowo popadać w zapomnienie. W czasie otwartej dla publiczności rozmowy zamierzamy zająć się historią tej fazy dziejów naszej uczelni do mniej więcej 1990 roku.

W czasie spotkania dwie jej absolwentki wymienią się refleksjami na temat swoich doświadczeń z tamtych lat. Uczestnicy spotkania zobaczą, jak subiektywnie można przeżywać historię i jak mocno osobiste doświadczenia wiążą się z epokowymi wydarzeniami. Historia ubrana w formę ustnego przekazu stanie się przy tym dla nich bardziej konkretna i bliższa emocjonalnie.

Miejsce spotkania: kawiarnia *Atelier-Café* na dziedzińcu Uniwersytetu Bauhausu w Weimarze

Wydarzenie organizowane przez Międzynarodowe Centrum Dziedzictwa Uniwersytetu Bauhausu w Weimarze oraz Archiwum Modernizmu

Stadtmuseum Weimar, 5 listopada 2023, godz. 12:00, wykład
„Bauhaus a narodowy socjalizm” – skomplikowana sytuacja

W 2019 roku uroczycie obchodzono setną rocznicę założenia Bauhausu. Przypomniało to o znaczeniu tej uczelni i oddźwięku, jaki znalazła jako szkoła awangardy z początku XX wieku. Uznanie, którym się cieszyła, pokazało, jak ważne dla modernizmu były eksperymenty artystyczne i ich wyniki. W czasie obchodów nie poruszono jednak jednego istotnego tematu, a mianowicie kwestii zaangażowania członków Bauhausu w narodowy socjalizm po 1933 roku. Podczas gdy wielu członków Bauhausu, zwłaszcza byłych nauczycieli, zaatakowano akcją „Sztuka zdegenerowana” w 1937 roku, liczni byli studenci tej uczelni brali udział w pokazach nazistowskiej propagandy w całej Rzeszy. Wystawiali swoje prace na prezentacjach rzemiosła artystycznego, projektowali plakaty filmowe, meble, wnętrza domów, a nawet popiersia Hitlera.

Skomplikowaną sytuację przybliży publiczności dr Anke Blümm. Wykład wiąże się tematycznie z wystawą, którą będzie można zobaczyć w Weimarze między majem a wrześniem 2024 roku.

We współpracy z Fundacją Klasyki Weimarskiej

Haus Weimarer Republik Weimar, 5 listopada 2023, godz. 14:30, wizyta komentowana
Kiedy inflacja galopowała przez kraj

Jesienią 1923 roku ludzie musieli zwiększyć tempo przede wszystkim podczas jednej czynności: przy wydawaniu pieniędzy. Sto lat temu hiperinflacja straumatyzowała Niemców i do dziś kształtuje ich stosunek do finansów i waluty. Z okazji okrągłej rocznicy Dom Republiki Weimarskiej przygotował obszerną wystawę czasową, na której będzie można poznać wiele eksponatów, opowieści i faktów dotyczących inflacji dawniej i dzisiaj. Wystawa mieści się w oddanym właśnie do użytku nowym skrzydle muzeum Republiki Weimarskiej, centralnym miejscu pamięci o pierwszej niemieckiej demokracji.

W czasie spaceru Stephan Zänker, dyrektor zarządzający stowarzyszenia Weimarer Republik e.V., wyjaśni ideę muzeum i zabierze zwiedzających w podróż w czasie do szalonego roku 1923.

We współpracy ze Stowarzyszeniem Weimarer Republik e.V.

Spotkania z wizytą w...

Tivoli Gotha, 2 listopada 2023, godz. 16:00, dyskusja

Ostatni dyliżans pocztowy w Gocie a europejska rewolucja transportowa, 1860–1930

Kiedy w 1931 wycofano z użytku i zastąpiono pojazdami silnikowymi ostatni dyliżans pocztowy w Gocie, zastosowanie pociągowej siły zwierząt w transporcie, przemyśle i rolnictwie w Niemczech znajdowało się już w fazie schyłku. Nawet jeżeli w czasach po pierwszej wojnie światowej powozy konne były jeszcze zwykłym elementem miejskiego – w tym także wielkomiejskiego – pejzażu, druga część wielkiej europejskiej rewolucji transportowej trwała wówczas już w najlepszym. Samochody i ciężarówki wypierały stopniowo

siłę pociągową zwierząt z tych obszarów zastosowania, których nie dotknęła pierwsza rewolucja, kiedy to na długich odcinkach tryumfalne zwycięstwo odniosła kolej.

Konsekwencją tych rewolucji było niesamowite przyspieszenie prędkości podróży i transportu, a także idąca z nim w parze „redukcja” przestrzeni. Do miejsc oddalonych przez całe wieki o kilka dni drogi można było teraz dotrzeć w ciągu kilku godzin lub jednego dnia. W jaki sposób rewolucje transportowe zmieniły ludzkie postrzeganie czasu i przestrzeni? Jak wpłynęły na zmianę struktur przestrzennych i gospodarczych? Uczestnicy panelu zamierzają porozmawiać na te tematy, posługując się przykładem Goty i wychodzących z niej regionalnych połączeń komunikacyjnych. Przyspieszenie, którego wówczas doznawano, ma więcej wspólnego z terażniejszością niż mogłoby się wydawać na pierwszy rzut oka. W tym samym czasie tempa nabierała bowiem trzecia rewolucja transportowa: sterowce i samoloty zaczęły podbijać powietrze i prędkość przemieszczania się wzrosła ponownie. Porozmawiają o tym z Państwem:

- dr Thomas Eisentraut, kierownik działu kolekcji/wystaw w Muzeum Transportu w Dreźnie. Jego pasją jest żegluga, a prywatnie uwielbia także podróżować motocyklem;
- dr Alexander Krünes, historyk miejski w Gocie;
- prof. dr Kurt Möser, profesor w Instytucie Technologii w Karlsruhe, który bada historię kultury różnych środków transportu. Woli pływać statkiem niż latać.

Prowadzenie: dr Andreas Braune, dyrektor naukowy Weimarskich Spotkań z Historią, zapalony pasażer kolei i rowerzysta

We współpracy z miastem Gotha i stowarzyszeniem Förderverein Gothaer Tivoli e.V.

Tivoli Gotha, 2 listopada 2023, godz. 18.00, dyskusja

„Wraz z nami nadciągają nowe czasy” – krytyka społeczna i rewolucyjne postrzeganie czasu we wczesnym ruchu robotniczym

W 1914 roku powstała znana pieśń robotnicza pt. *Wenn wir schreiten Seit' an Seit'* (Kiedy kroczyliśmy bok przy boku), która obiecuje nadejście „nowej ery”. Na czym jednak miałyby ona polegać? Nawet jeżeli odpowiedź na to pytanie była w niej niejasna, w pieśni zapewniano o jednym: tylko organizacja robotnicza może być zaczątkiem tego nowego. Korzenie tej idei sięgają w głąb historii ruchu robotniczego, kiedy to Karol Marks położył pod nim podwaliny ideologiczne. Jego zdaniem proletariatus rozumiany jako „lokomotywa historii” był powołany do napędzania postępu społecznego przy zastosowaniu rewolucyjnych środków.

Krytyka społeczna towarzysząca wczesnemu ruchowi robotniczemu jest zatem bogata w metafory odwołujące się do czasu. Czynniki „temporalny” odgrywał ponadto centralną rolę w analizie kapitalizmu formułowanej z tych samych pozycji. Częścią walki o „nowe czasy” była zatem walka o skrócenie czasu pracy, jak na przykład postulat wprowadzenia 8-godzinnego dnia roboczego. Podobne spory prowadzone są do dzisiaj, nawet jeżeli przybrały złagodzoną formę i obecnie dotyczą raczej „dobrobytu czasowego” i 4-dniowego tygodnia pracy.

Gdzież da się lepiej dyskutować o ówczesnym (i dzisiejszym) rewolucyjnym pojmowaniu czasu niż w Tivoli w Gocie która była ważnym ośrodkiem zorganizowanego ruchu robotniczego? Dlaczego akurat tutaj zbiegły się dwa wydarzenia: zmiana w kapitalistycznym postrzeganiu czasu i założenie partii socjaldemokratycznej? Porozmawiają o tym z Państwem:

- prof. dr Werner Greiling, przewodniczący Komisji Historycznej dla Turyngii, który zajmował się między innymi badaniem historii kalendarza;
- Knut Kreuch, nadburmistrz Goty, dla którego historia ruchu robotniczego jest ważną częścią historii miasta;
- prof. dr Thomas Kroll, profesor historii Europy Zachodniej na Uniwersytecie w Jenie, który zajmuje się między innymi historią społeczną i historią ideologii ruchu robotniczego.

Prowadzenie: Judy Slivi, pracowniczka centrum ustawicznego kształcenia *Arbeit und Leben Thüringen*, znawczyni historii miasta Gotha
We współpracy z miastem Gotha i Fundacją im. Friedricha Eberta

Teatr w Arnstadt, 2 listopada 2023, godz. 19:30

„Upojeni nowymi czasami”

Gospodarz audycji talk-show przed życiową szansą. Reporter gazety, który błąka się po życiu jak po koszmarze sennym. Cóż to za nowe czasy? Dokąd doprowadzą nas skomplikowane uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, których nikt już nie jest w stanie ogarnąć? Czy w ogóle warto oglądać się na przeszłość, skoro stale pędzimy z maksymalną prędkością ku przyszłości?

Sztuka „Upojeni nowymi czasami” opowiada historię dwóch mężczyzn uchwyconych w kluczowym momencie swojej epoki. Lukas Krautkrämer jest gospodarzem audycji talk-show, a Franz Wiesel dziennikarzem w Republice Weimarskiej. Jeden z nich żyje w przegrzanym medialnie XXI wieku, drugi w trudnych warunkach politycznych i społecznych lat 1920tych. Jeden pracuje w studiu telewizyjnym, drugi przy maszynie do pisania, a obaj w różny sposób stają się bohaterami burzliwych wydarzeń.

Ich punktem wspólnym są czasy przełomu, które ogarniają ich jak gorączka albo wir wodny, z którego nie da się uwolnić – nowe czasy bowiem wcale się nie zbliżają. One już nastąpiły. Dlatego musimy je uczcić, spoglądając jednocześnie wstecz i w przyszłość. Musimy uczcić je piosenką, kupлетem, potokami nienawiści, zabarwionymi lekkością, melancholią i emocjami. Oraz oczywiście upojeniem, którego konsekwencją bywa kac po stwierdzeniu, że „właśnie tak wyglądają te nowe czasy, na które długo czekaliśmy!”.

*We współpracy ze stowarzyszeniem Weimarer Republik e.V. i spółką musealis GmbH
 Produkcja powstała przy wsparciu przez Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości.*